

Pirjetta Brander

POHJAVIRTAUS

25.3.-3.9.2023

Pirjetta Brander, *Huoneen siivous 2*, 1998, sekatekniikka paperille. Kuva: Sampo Linkoneva.

Pirjetta Brander

POHJAVIRTAUS

25.3.–3.9.2023 | Serlachius-museo Gösta

Joka kerta käydessäni **Pirjetta Branderin** luona kirjoitan muisti-vihkooni uuden kirjailijan, runoilijan, sarjakuvapiirtäjän tai taitelijan nimen. Brander on saanut kasvaa kirjojen ja kuvien keskellä: äiti oli kirjastotoimenjohtaja ja Branderin kummitäti, kuvataiteilija, värin mestari **Marra Lampi**. Molempien naisten vaikutus Branderin elämään ja taiteeseen on mittaanaton. Veljensä kautta nuori Brander sai käsiinsä **Robert Crumbin** pornografisia ja psykedeelisiä underground-sarjakuvia, joita hän luki ilman ennakkoluuloja. Syvästi Branderiin ovat vaikuttaneet esimerkiksi **John Vernon Lordin** kuvittama kirja *Herra Keto ja hänen puutarhansa* (1974), **Julie Doucet'n** sarjakuvateos *Jos olisin mies ja muita kertomuksia* (1994), ranskalainen sarjakuvapiirtäjä **Fred** sekä **Tove Jansson**.

Branderin taide on samaan aikaan kiehtovaa ja kaunisteleematonta. Hän tarkastelee elämää jättämättä pois

epämiellyttäviä ilmiöitä, joiden olemassaolon tiedämme mutta joita emme halua ajatella. Maailman pahuudesta saarnaaminen tai tuomitseminen ei kuulu Branderin tyyliin, sen sijaan teoksia terästää parodia ja lämmittää nauru.

Pohjavirtaus-näyttelyn teokset perustuvat liikkeeseen ja viivaan: piirrosanimaatiossa tehdas suoltaa liukuhihnalle tavaraa, toisaalla huolellisesti tutkitut kasviaiheiset piirrokset kihisevät tiivistynyttä elämää. Piirustusten lukuisat absurdit yksityiskohdat kuljettavat katsetta paperin pinnalla.

Branderille taiteen perusta on tiedon hankkimista. Teoksillaan hän kartoittaa maailmassa olemisen tapoja ja pohtii, kuinka olemista on mahdollista sietää. Näyttely esittelee laaja-alaisen taitelijan tuotannosta piirustuksia, grafiikkaa, animaatiota ja veistoksia vuosilta 1996–2023.

Taiteilijahaastattelu

Talvisin Pirjetta Brander matkustaa Intiaan veistääkseen teoksia kivestä. Lähetän hänelle sähköpostitse kysymyksiä, joita mieleeni heräsi näyttelyn teoksia katsoessani.

PB = Pirjetta Brander, kuvataiteilija
LK = Laura Kuurne, näyttelyn kuraattori

LK
Mitä pohjavirtauksen mukana liikkuu, mitä sieltä löytyy ja miksi haluat nostaa näitä löydöksiä esille?

PB
Kuvieni avulla pyrin hahmottamaan millainen maailma on. Siksi teoksissani on laaja kirjo asioita, ilmiöitä ja tunteita, kuten maailmassakin: kaikkea mitä silmiemme alla jatkuvasti on tekeillä.

Oma ja läheisten elämäntilanne vaikuttaa aina vahvasti siihen, millaisista aiheista teen teoksia. Usein löydän aiheita lukemistani kirjoista.

Minua kiinnostavat ristiriidat. Esimerkiksi se, millaisiin arvoihin meidät kasvatetaan uskomaan. Ristiriita tosielämään on suuri. Meille esimerkiksi opetetaan, että pitää puhua aina totta. Kuitenkin valehteleminen on täysin arkipäiväistä.

Pohjavirtaus, *Undercurrent*, tarkoittaa asioita, jotka jokainen sisimmässään tietää mutta jotka harvoin lausutaan

ääneen. Tällaisia aiheita tarkastelen usein teoksissani.

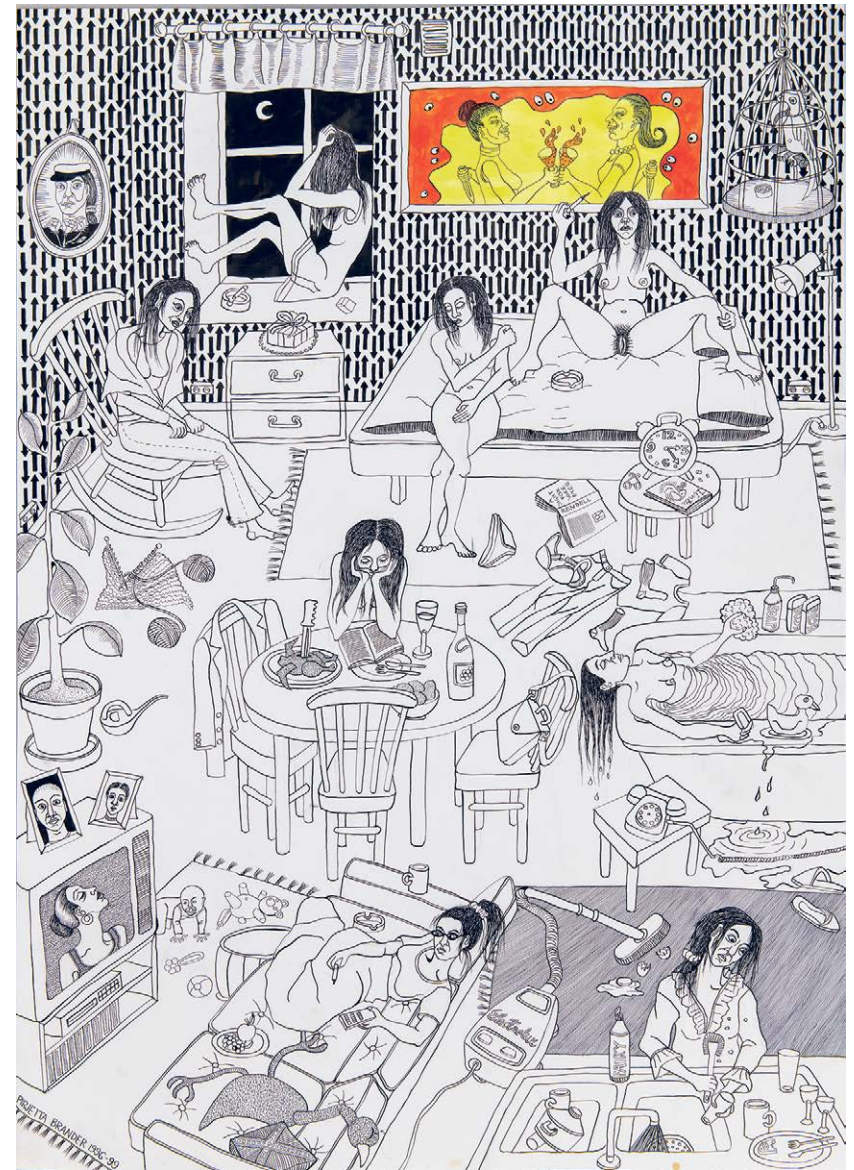
LK
Teoksissasi on absurdia huumoria, villiä surrealismia ja omituisia, karmeatkin näkyjä. Vaikuttaa siltä, että olet taiteilijana vapaa rajoitteista. Koetko, että taiteessa voit tehdä mitä haluat? Pelkäätkö mitään aihetta?

PB
Nothing in life is to be feared, it is only to be understood. Now is the time to understand more, so that we may fear less. –Marie Curie

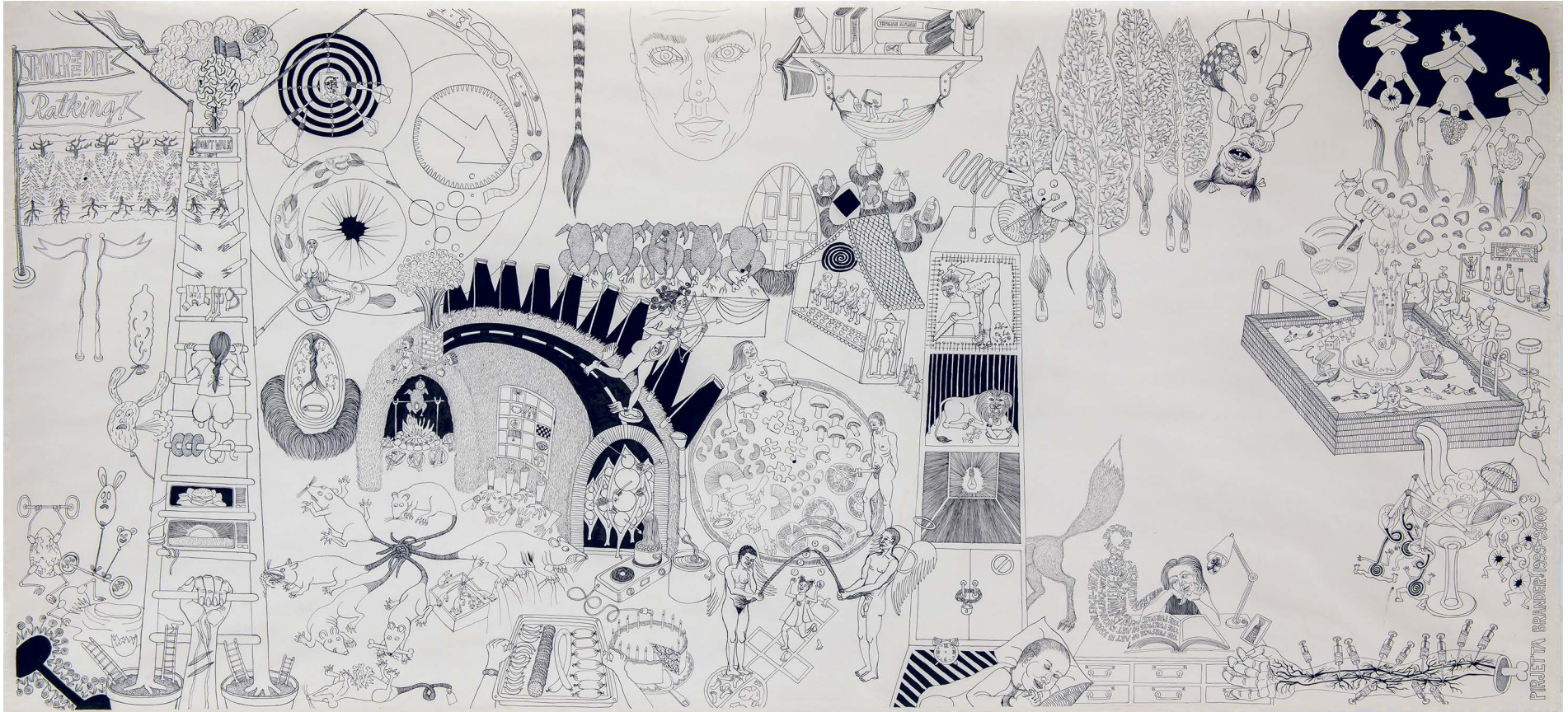
Mielestäni taidetta voi tehdä mistä aiheesta tahansa. Taiteessa kaikki on mahdollista, elämässä ei. Teoksissa voi sekoittaa ja rinnastaa rajattomasti aiheita, ajatuksia, hahmoja, aikakausia, tunteita ja mielipiteitä. Merkillepantavaa on se, että taide on ainoa paikka, jossa olen koskaan voinut ilmaista aggressiota.

LK
Varhaisten piirroksesi (*Me* ja *Paratiisi*) päähenkilö on sinua muistuttava nuori nainen. Ovatko teokset omakuvia?

PB
Mainituissa teoksissa olen käyttänyt itseäni muistuttavaa hahmoa teosten mallina. Olen kuvannut asioita itseni kautta, mikä on aivan eri asia kuin kuvata itseäni.

Pirjetta Brander, *Me*, 1996–1999, tussi paperille. Kuva: Sampo Linkoneva.

LK

Me-teosta (1996–1999) on kutsuttu yhdeksi tuotantosi avaintekseksi. Siinä nähdään nainen eri toimissa kotinsa sisällä. Päivän rutiinit on kuvattu ympyrän muotoisessa kompositiossa, mikä tuo mieleen elämän rutiinien toistuvuuden samanlaisena päivistä ja kuukausista toiseen. Käytännön rutiinit vaativat jatkuvaa

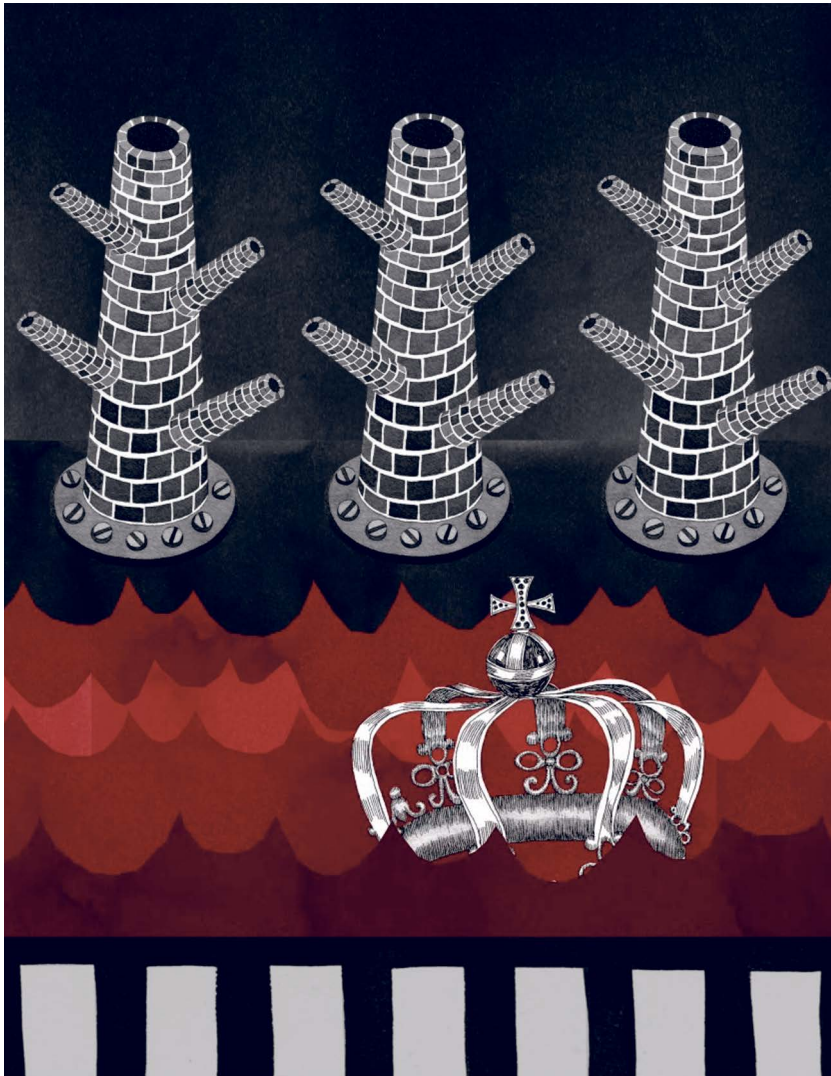
työtä, poistamme likaa ja taistelemme epäjärjestyksestä vastaan. *Huoneen siivous I* ja *II* liittyvät nekin kotitöihin ja kodin piiriin. Onko viihtyisän kodin rakentaminen perheelle yhteiskunnassa yhä naisen tehtävä? Ovatko naiseen kohdistuneet odotukset muuttuneet teosten tekemisen ja nykyhetken välisenä aikana?

PB

Naisiin kohdistuneet odotukset ovat ennestään koventuneet sosiaalisen median myötä. Yksityinen tila ja naisen ruumis on uudella tavalla jatkuvan tarkkailun ja arvostelun kohteena. Jonkun täytyy aina siivota, valmistaa ruokaa, vaatteita ja huolehtia. Tutkimusten mukaan tuo rooli lankeaa yhä useimmiten naiselle. Kysymyksessä

on jatkuva työ, joka vaatii päivittäin tuntikausien ajattelua, suunnittelua ja toteuttamista, työ joka vaatii huomattavaa ammattitaitoa.

Ongelman ydin on se, ettei kotityötä mielletä työksi. Kotityön ajatellaan tapahtuvan puoleksi itsestään, kaiken muun lomassa.

Pirjetta Brander, *Puutarha. Nykyinen versio paratiisista*, 2009, stillkuva animaatiosta.

Yksikään talousteoria ei laske koti-työlle arvoa eikä kotityötä huomioida laskettaessa bruttokansantuotetta. Yhteiskunta hyötyy äärettömän paljon lähinnä naisten tekemästä ilmaisesta työstä ja hoivasta. Yhteiskunta myös tukee eri tavoin nykyistä työnjakoa, joten kysymyksessä ei ole ainoastaan yksilön henkilökohtainen ongelma. Myös samaa sukupuolta olevien perheet on taivutettu samaan muottiin. Tämän kuvion ulkopuolella naisella ei ole paikkaa, eikä siten arvoa. Varteen-otettavia vaihtoehtoja ei tosiasiaassa ole. Paradoksaalisesti naisen arvo tulee siitä, että hän on perheen palkaton palvelija, vaikkei hänen tekemänsä työn arvoa tunnusteta.

Tämä on merkittävä poliittinen kysymys, vaikkei sitä haluta nähdä sellaisena.

LK

Me-teoksen yhdessä kohtauksessa nainen istuu sängyllä jalat levitettyinä häpy kohti katsojaa. Miksi vielä 2020-luvulla hävyn esittäminen näin suoraan on hävytöntä?

PB

Alaston nainen on kautta aikojen ollut yksi tärkeimmistä aiheista kuvataiteessa. Paljon graafisempaa sisältöä kuin oma piirustukseni löytyy älylaitteista yhdellä klikkauksella. Miksi kuvataiteessa ei saisi käsitellä aiheita, jotka ovat täysin tavallisia muissa yhteyksissä?

LK

Deborah Levy pohtii omaelämäkerrallisessa kirjassaan *Mitä en halua tietää* mitä tehdä asioille, joita ei halua tietää. Sinäkin kuvaat joissakin teoksissasi asioita, joita ei oikeastaan haluaisi tietää tai nähdä. Oletko löytänyt taiteen kautta keinon sietää pahaa, julmuutta ja ahneutta? Mitä seuraa pahan kohtaamisesta?

PB

Filosofi **Hannah Arendt** kirjoittaa pahan arkipäiväisyydestä. Pahaa ei voi olla tyhjiössä, irrallaan kaikesta muusta inhimillisestä toiminnasta. Ei ole olemassa absoluuttista pahaa, jonka voisi tunnistaa ja eristää oman elämän ulkopuolelle. Pahuus koskee tavalla tai toisella jokaista. Paha kätkeytyy jokapäiväisiin rutiineihin ja käytäntöihin, hierarkioihin, valtaan ja talouteen, välinpitämättömyyteen ja tietämättömyyteen. Kun ymmärtää miten maailma toimii, vaikkapa tieteen ja taiteen kautta, on helpompi elää niin ettei toimi oman moraalinsa vastaisesti.

LK

Animaatiossasi *Puutarha. Nykyinen versio paratiisista* nähdään kolme puuta muistuttavaa tehtaan piippua, jotka sylkevät oksistaan liukuhihnalle kulutusjuhlan hedelmiä: pulloja, jääte-lötteröitä, makkaraa, donitseja. Sitä katsellessa tulee ajatelleeksi valtavaa tavara- ja ruokamäärää, joka ylläpitää kulutusta ja samalla kuormittaa maapalloa. Mitä ajattelet ympäristön tilasta ja ilmastonmuutoksesta?

Pirjetta Brander, *PalloPallo II*, 2019, vaaleanpunainen marmori. Kuva: Pirjetta Brander.

PB
Maapallon ilmasto on aina ollut muutoksessa. On kiistatonta, että nykyinen ilmastokatastrofi on johdonmukainen seuraus ihmisen toiminnasta. Ihmisen toiminnan taustalla on usein ollut hyviä pyrkimyksiä, kuten ihmisten elämän laadun parantaminen. Voi sanoa, että ilmastonmuutos etenee koska ihmiset eivät tahdo luopua saavutetusta korkeasta elintasosta, eivätkä näe sille vaihtoehtoja.

LK
Mikä merkitys huumorilla on sinulle?

PB
Huumori on välttämätön osa jokapäiväistä elämää. Huumori on tapa vaihtaa näkökulmaa ja ajattelutapaa, kiepsauttaa kaikki nurin ja tarkastella

asioita uudesta perspektiivistä. Huumori on taiteilijan elintärkeä työkalu!

LK
Näyttelyssä on esillä myös kolme veistostasi. Milloin ja miten aloit tehdä kiviveistoksia?

PB
Ryhdyn tekemään graniittiveistoksia vuonna 2015. Vierailin Intian Tamil Nadussa kivenveistotyöpajassa, ja materiaali puhutteli välittömästi. Pandemia-aikaa lukuun ottamatta olen palannut Intiaan joka vuosi tekemään uusia graniittiveistoksia. Suurin osa on pysyvästi esillä veistospihassani Mäntässä. Ennen kiviveistoksia valmistin teoksia lasikuidusta ja betonista.

LK
PalloPallo-teoksissa pallon sisällä kasvaa pienempi pallo. Onko teos toiveikas, syntykö pallon sisällä jotakin hyvää?

PB
Veistoksia tehdessäni ajattelen ainoastaan muotoa. Pyrin tekemään teoksen, joka on omaperäinen ja omalakinen. *PalloPallo* kuvaa pohjimmiltaan samaa asiaa kuin kaikki muutkin näyttelyn teokset: päättymätöntä liikettä, kasvua ja muutosta.

LK
Uutta kasvaa myös *Kihisevä tyhjä* teossarjassa, jossa olet tarkkaillut

ja kuvannut kasveja niin tarkkaan kuin mahdollista. Tyhjä valoa heijastava kuparilaatta ei ole helpoin alusta piirtää. Valmiit teokset näyttävät, miten tyhyydestä syntyy elämää. Minkälainen suhde teossarjallasi on samannimiseen **Kari Aronpuron** vuonna 2010 ilmestyneeseen runokokoelmaan?

PB
Pyrin teoksissani samankaltaiseen runsauteen ja liikkeeseen kuin Aronpuro luodessaan sanojen välille rinnastuksia ja rihmastoja. Aronpuron tavoin tahdon noitua tyhjän kihisevään elämään.

Pirjetta Brander, *Kihisevä tyhjä V*, 2022, kuivaneula. Kuva: Pirjetta Brander.

Kuva: Sampo Linkoneva.

Yksityiskohtakuva *Rottakuningas*-teoksesta:

Branderin käsitys taiteilijan tehtävästä tiivistyy yksityiskohtaan, joka on kuvattu *Ratking*-teoksessa (1999). Avoimen kirjan sivuilta kohoaa ihmisen hahmoon järjestäytyvät sanat: *The purpose of art is knowledge – not diversion, pastime or transfiguration*. Sitaatti on lainattu **Max Beckmannin** (1884–1950) luennoista, jonka hän piti New Burlington Galleryssa Lontoossa vuonna 1938.

Kansi: Pirjetta Brander, *Huoneen siivous 1*, 1998, tussi paperille.

Kuva: Sampo Linkoneva.

SERLACHIUS
museot

MÄNTTÄ | SERLACHIUS.FI

 @serlachiusmuseums @serlachius

 @serlachius @serlachiusmuseot

Serlachius-museoille on myönnetty ISO 14001 -sertifikaatti ja Sustainable Travel Finland -merkki.

Esite on painettu PEFC-sertifioidulle paperille.